

Sammandrag

Utgivare

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)

Publikationens namn

Från yrkesskolan till yrkeshögskolan – utvärdering av förhållandet mellan yrkesutbildningens kunnande och yrkeshögskolestudiernas krav

Författare

Veera Hakamäki-Stylman, Raisa Hievanen, Maija Aaltola, Ari-Pekka Anttila, Hannele Keränen, Niina Nurkka, Saila Peteri, Kari Ranta, Sini Riihimäki, Annika Stadius, Mika Tammilehto, Jerome Kaihari

NCU utvärderade under åren 2022–2023 huruvida de studerande som avlagt en yrkesexamen har de färdigheter som krävs för fortsatta studier vid en yrkeshögskola. Det centrala i utvärderingen var dels hur yrkesutbildningen stöder utvecklingen av färdigheter som behövs i yrkeshögskolestudier, och dels hur yrkeshögskolorna stöder framgång i studierna och identifierar styrkorna och bristerna i kunnandet hos studerande med en bakgrund inom yrkesutbildningen. Ett mål var också att öka den inbördes förståelsen mellan olika ansvarspersoner inom yrkesutbildningen och yrkeshögskoleutbildningen. Ett syfte med utvärderingen var att få fram information som utvecklar utbildningsvägarna för personer som avlagt en yrkesexamen vidare till högskolestudier. Att höja utbildningsnivån har redan länge varit ett centralt utbildningspolitiskt mål i Finland. Detta förutsätter att fler av dem som avlagt en yrkesexamen i framtiden fortsätter sina studier vid en högskola.

Utvärderingsmaterialet bestod av enkäter och workshoppar för studerande som NCU genomförde bland yrkeshögskolor och deras personal samt bland yrkesutbildningsanordnare. Material bestod även av enkäter som genomförts av andra aktörer samt statistik- och registermaterial. Utvärderingens preliminära slutsatser och utvecklingsrekommendationer bearbetades tillsammans med berörda parter i ett utvecklingswebbinarium innan de fick sin slutgiltiga form.

Antalet nya yrkeshögskolestuderande som avlagt en yrkesexamen har ökat i jämn takt sedan 2019, och 2021 hade nästan hälften av alla nya yrkeshögskolestuderande avlagt en yrkesexamen. Enligt yrkesutbildningsanordnarna samt yrkeshögskolornas ledning och personal hör studiefärdigheter, kommunikativa färdigheter, kunskaper i främmande språk samt matematiska och naturvetenskapliga kunskaper till de centrala färdigheterna för fortsatta studier som studerande bör ha. Dessutom lyfte yrkesutbildningsanordnarna fram yrkeskunnigheten som en central färdighet för fortsatta studier.

Kunnandet i de gemensamma examensdelarna mätt i vitsord är i genomsnitt på god nivå bland studerande som avlagt en yrkesinriktad grundexamen. Kunnandet är bäst i samhälls- och arbetslivsfrågor och svagast i matematiska och naturvetenskapliga ämnen. Vid yrkeshögskolorna ser man yrkeskunnigheten samt arbetserfarenheten och arbetslivsfärdigheterna som styrkor i kompetensen hos dem som avlagt en yrkesexamen. Det verkar finnas splittring mellan de

studerande i fråga om studiefärdigheterna: en del studerande har styrkor i studiefärdigheter och motivation, medan andra har svaga studiefärdigheter. Förutom i studiefärdigheterna ser ledningen och personalen vid yrkeshögskolorna brister även i de kommunikativa färdigheterna, kunskaperna i främmande språk samt de matematiska och naturvetenskapliga färdigheterna hos studerande som avlagt yrkesexamina.

Tillhandahållandet av undervisning enligt målen för yrkesstuderande behöver utvecklas, i synnerhet beträffande de gemensamma examensdelarna. Dessutom har bara drygt hälften av yrkesutbildningsanordnarna beskrivit i sitt dokument som styr den pedagogiska verksamheten hur de stöder utvecklingen av de studerandes färdigheter för fortsatta studier. Studerande inom yrkesutbildning som är intresserade av fortsatta studier hänvisas ofta till ledstudier eller andra särskilda studier som utvecklar färdigheterna för fortsatta studier.

Identifieringen av kunnandet hos studerande som avlagt en yrkesexamen behöver utvecklas vid yrkeshögskolorna. Bara drygt hälften av de anställda vid yrkeshögskolorna som utarbetar individuella studieplaner (ISP) har för vana att vid utarbetandet av planen att alltid utreda om den studerande har kompetens från yrkesutbildning eller från arbetslivet som det är relevant för yrkeshögskolestudierna att identifiera.

I utvärderingen framgick att yrkesutbildningsanordnarna och yrkeshögskolorna samarbetar mångsidigt, men att hur väl samarbetet fungerar behöver utvärderas och utvecklas mer systematiskt. Det har exempelvis inte förekommit så mycket samarbete i utarbetandet av modeller för handledningen.

I utvärderingen noterade vi att föreställningarna inte alltid överensstämmer med verkligheten när det gäller möjligheterna för personer som avlagt en yrkesexamen att lyckas med yrkeshögskolestudier. En del studerande inom yrkesutbildningen tror inte på sina möjligheter som yrkeshögskolestuderande. De tror inte att de ska klara inträdesproven, och de är oroliga för att yrkeshögskolestudierna ska vara för tunga och att de inte ska få det stöd de behöver i sina studier. En del av den undervisande och handledande personalen vid yrkeshögskolorna upplever att yrkeshögskolestuderande som har avlagt en yrkesexamen har bristfälliga färdigheter för fortsatta studier. Enligt utvärderingsresultaten stöder yrkeshögskolorna sina studerande på många sätt för att de ska komma framåt i sina studier. De studerande framskrider också väl i studierna och till och med något bättre än yrkeshögskolestuderande med gymnasiebakgrund. Utifrån utvärderingsresultaten kan man också konstatera att både aktörer inom yrkesutbildningen och yrkeshögskolorna behöver faktabaserad information om hur väl studerande som avlagt en yrkesexamen klarar sig i yrkeshögskolestudierna.

Centrala utvecklingsrekommendationer

Yrkesutbildningsanordnare

- Yrkesutbildningsanordnarna bör säkerställa att de studerande får undervisning enligt målen i de gemensamma examensdelarna.
- Yrkesutbildningsanordnarna bör säkerställa att handledningen för fortsatta studier är en integrerad och ständigt närvarande del av karriärhandledningen för yrkesstuderande på ett

liknande sätt som handledningen för arbetslivet. Det är också bra att påminna studerande som siktar på arbetslivet om att det är möjligt att söka sig till fortsatta studier även senare.

- För att säkerställa kvaliteten på undervisningen bör yrkesutbildningsanordnarna beskriva i sitt dokument som styr den pedagogiska verksamheten hur utvecklingen av de studerandes färdigheter för fortsatta studier stöds i de gemensamma examensdelarna, de yrkesinriktade examensdelarna, grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Planeringen av utvecklingen av färdigheter för fortsatta studier bör ske i samband med den personliga tillämpningen av studierna (PUK).

Yrkeshögskolor

- Yrkeshögskolorna bör använda sig av det yrkeskunnande som de studerande redan har när de planerar individuella studievägar för de studerande.
- Yrkeshögskolorna bör utveckla sina förfaranden för utarbetandet av individuella studieplaner (ISP) så att den studerandes kompetens som förvärvats inom yrkesutbildningen, i arbetslivet eller på annat sätt alltid utreds.
- Alla yrkeshögskolor bör utarbeta ändamålsenliga verksamhetsmodeller för att identifiera ramarna för den kompetens som krävs för att avlägga studierna och stärka de kunskaper som behövs. När yrkeshögskolorna utvecklar verksamhetsmodeller kan de gärna samarbeta med yrkesutbildningsanordnarna.

Yrkesutbildningsanordnare och yrkeshögskolor

- Yrkeshögskolorna och yrkesutbildningsanordnarna bör komma överens om ansvaret för handledning under ledstudier och om stödformer, så att de studerande får det stöd och den handledning som de behöver för att avlägga sina studier.

Utbildningsförvaltningen, yrkesutbildningsanordnare, yrkeshögskolor

- Att öka andelen unga som avlagt en yrkeshögskoleexamen är ett nationellt mål. För att detta mål ska uppnås krävs att fler som avlagt en yrkesexamen upplever att yrkeshögskolestudier är ett möjligt alternativ för dem. Undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, yrkesutbildningsanordnarna och yrkeshögskolorna bör tillsammans arbeta för att uppnå detta mål.

Nyckelord: yrkesutbildning, yrkeshögskoleutbildning, färdigheter för fortsatta studier